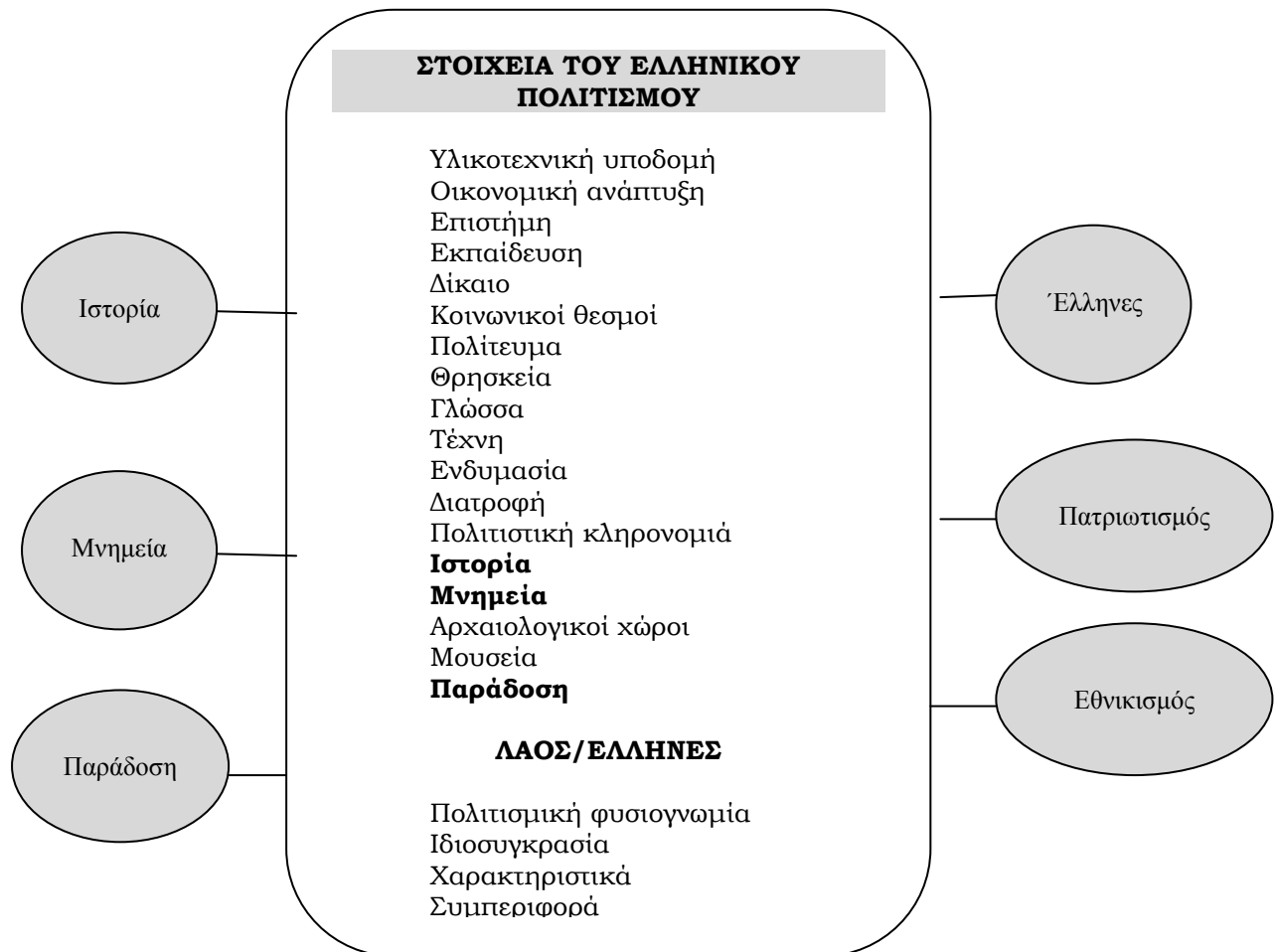

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΙΣΤΟΡΙΑ
ΜΝΗΜΕΙΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Οι έννοιες έχουν κοινό σημείο αναφοράς του πολιτισμό μιας χώρας **διότι:**

- **Η Ιστορία** μελετά τον πολιτισμό μιας χώρας στο παρελθόν, επομένως και τον Ελληνικό πολιτισμό
- **Τα μνημεία** αποτελούν ζωντανούς μάρτυρες του ιστορικού παρελθόντος και πηγές της ιστορίας.
- **Η παράδοση** είναι τα πολιτισμικά στοιχεία του παρελθόντος που επιβιώνουν στο παρόν.
- **Πατριωτισμός** είναι η αγνή φιλοπατρία που προϋποθέτει εθνική αυτογνωσία (δηλαδή γνώση των στοιχείων του πολιτισμού μας)
- **Εθνικισμός** είναι η ακραία μορφή του εθνισμού, δηλαδή η εχθρική και απαξιοτική στάση απέναντι στα άλλα έθνη '

Σημείωση

Προϋπόθεση για την κατανόηση των πληροφοριών της ενότητας είναι ιστορικές γνώσεις για τον Ελληνισμό και τους Έλληνες (βλ. ενότητα συνοπτική ιστορία του πολιτισμού στο βιβλίο Θεματικοί τομείς www.mariakapou.gr)

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

<p>ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ</p> <p>Ιστορία του πολιτισμού</p>	<p>ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ</p> <p>Δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα του παρελθόντος</p>	<p>ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ</p> <p>Τα στοιχεία του παρελθόντος που επιβιώνουν στο παρόν</p>
<p>Αρχαιότητα Μινωικός πολιτισμός (πριν το 3000 π.Χ.-1420 π.Χ.) Αιγαιακός πολιτισμός-Κυκλαδικός (πριν το 1600 π.Χ.) Μυκηναϊκός πολιτισμός (περίπου 1600-1100 π.Χ.) Γεωμετρική Εποχή (1100-800 π.Χ.) Αρχαϊκή εποχή (περίπου 800 π.Χ.-500 π.Χ.) Κλασική εποχή (περίπου 500 π.Χ.-323 π.Χ.)</p> <p>Ελληνιστική περίοδος (323-146 π.χ.) Ρωμαϊκή περίοδος (146 π.χ.-330 μ.χ.)</p> <p>Βυζαντινός πολιτισμός (5^{ος} αι.-15^{ος} αι. μ. Χ)</p> <p>Ενετοκρατία</p> <p>Τουρκοκρατία (1453-1832)</p> <p>Δημιουργία Νεοελληνικού κράτους 1821-1948</p> <p>20^{ος} αι. Α' Παγκόσμιος πόλεμος Μικρασιατική καταστροφή Β' Παγκόσμιος πόλεμος Δικτατορία του Μεταξά Εμφύλιος πόλεμος 'Ηττα της αριστεράς/διώξεις Χούντα 1967-1974 Μεταπολίτευση 1974 Εκσυγχρονισμός της Ελλάδας Ευρωπαϊκός προσανατολισμός</p>	<p>Αρχαιότητα: ναοί, αγάλματα, τοιχογραφίες, τάφοι, επιτύμβιες στήλες, λουτρά, υδραγωγεία, κάστρα, τείχη κ.λ.π.</p> <p>Ελληνιστικά</p> <p>Ρωμαϊκά</p> <p>Βυζαντινά: εκκλησίες, μοναστήρια, ψηφιδωτά, αγιογραφίες, τοιχογραφίες, ανάκτορα, κάστρα κ.λ.π.</p> <p>Ενετικά Κάστρα</p> <p>Οθωμανικά Τζαμιά, χαμάμ</p> <p>Νεότεροι χρόνοι Αρχοντικά, χάνια, μύλοι, φάροι, εργοστάσια, δημόσια κτίρια, γεφύρια κ.λ.π</p>	<p>✓ Θρησκευτική (θρησκεία, λατρευτικά έθιμα, ηθική)</p> <p>✓ Πνευματική (δίκαιο, γλώσσα, λογοτεχνία, εκπαίδευση)</p> <p>✓ Κοινωνική (κοινωνικές αξίες, σχέσεις, θεσμοί)</p> <p>✓ Ηθική (Ηθικές αξίες, ήθη και έθιμα)</p> <p>✓ Πολιτιστική (καλλιτεχνική δημιουργία σε όλες τις μορφές της)</p> <p>✓ Πολιτική παράδοση (κοινωνικοί και πολιτειακοί θεσμοί)</p> <p>✓ Οικονομικές δραστηριότητες</p> <p>✓ Διατροφή</p> <p>✓ Αθλητισμός</p>

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Μορφές-είδη

- ✓ Ιστορία ενός έθνους
- ✓ Ελληνική ιστορία
- ✓ Ρωμαϊκή ιστορία
- ✓ Ευρωπαϊκή ιστορία
- ✓ Παγκόσμια ιστορία

Ιστορία κάποιου τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας

- ✓ Πολιτική
- ✓ Στρατιωτική
- ✓ Θρησκευτική
- ✓ Διπλωματική
- ✓ Ιστορία της τέχνης
- ✓ Οικονομική
- ✓ Ιστορία των επαναστάσεων κ.λ.π.

Η σημασία της ιστορίας για την κατανόηση του πολιτισμού

- ✓ Επιστήμη-τεχνολογία
- ✓ Οικονομία
- ✓ Πνευματικά
- ✓ Πολιτικά
- ✓ Κοινωνικά
- ✓ Πολιτιστικά
- ✓ Διεθνής κοινότητα
- ✓ Φύση
- ✓ Παράδοση

Η σημασία της ιστορίας για το άτομο

- ✓ Πνευματική εξέλιξη
- ✓ Ηθικοποίηση
- ✓ Κοινωνικοποίηση
- ✓ Πολιτικοποίηση
- ✓ Καλλιέργεια εθνικής συνείδησης
- ✓ Καλλιέργεια οικουμενικού πνεύματος-διεθνιστικού φρονήματος

ΕΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Προγονολατρία

Η παθολογική προσκόλληση κάποιου ατόμου ή κάποιας κοινωνικής ομάδας στα κατορθώματα/επιτεύγματα, τις αξίες, τις συνήθειες και τις ιδέες των προγόνων

Ιστορία:> οίδα = γνωρίζω, ίστωρ = γνώστης, ιστορία = «γνώση», πληροφορία-ενός λαού : Η εξέλιξη μέσα στο χρόνο ενός λαού , το σύνολο των γεγονότων που απαρτίζουν το παρελθόν του(από την πρώτη εμφάνισή του μέχρι την τωρινή τους κατάσταση)

-είναι η επιστήμη που μελετά και ερμηνεύει τα γεγονότα του παρελθόντος κατά χρονολογική σειρά.

Ιστορικός αναλφαβητισμός

Η αδυναμία του ανθρώπου να ερμηνεύσει πολύπλοκα στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας που οφείλεται στην έλλειψη ιστορικών γνώσεων

Πολιτισμική κληρονομιά

Το σύνολο των μνημείων, των παραδόσεων, των αξιών και των πολιτισμικών στοιχείων του παρελθόντος που κληροδοτήθηκαν από την προηγούμενη στην επόμενη γενιά.

Μνημεία: είναι μεμονωμένο κτίσμα ή σύνολο κτισμάτων που έχουν διασωθεί και διατηρηθεί από παλαιότερη εποχή. Συνδέονται με την ιστορία , τον πολιτισμό και την παράδοση ενός τόπου, μιας χώρας.

Παράδοση:

Το σύνολο αλλά και το καθένα ξεχωριστά από τα στοιχεία του παρελθόντος πολιτισμού που διασώζονται γραπτά και προφορικά, μεταδίδονται από στόμα σε στόμα, μεταγγίζονται από γενιά σε γενιά και συνιστούν την κληρονομιά ενός λαού.

Φολκλόρ

Επιφανειακή μίμηση και κακόγουστη παραποίηση στοιχείων των προτύπων παραδοσιακών μορφών τέχνης με σκοπό την εμπορική εκμετάλλευσή τους.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Ορισμός

Η ιστορία είναι η επιστήμη του παρελθόντος, είναι η συνειδητή προσπάθεια να διασωθούν τα γεγονότα και οι αξίες αυτού του παρελθόντος και να μεταδοθούν στις επερχόμενες γενιές.

Ανάλογα με το περιεχόμενο της **διακρίνεται σε**: Ιστορία εθνών, τέχνης, επιστημών, πολιτική, διπλωματική, στρατιωτική, θρησκευτική, οικονομική, ιστορία επαναστάσεων, πολέμων κλπ.

Διδασκαλία της Ιστορίας-σκοπός

Οι μαθητές διδάσκονται την ελληνική και παγκόσμια ιστορία από την αρχαιότητα ως σήμερα με σκοπό να κατανοήσουν το βαθμό σύνδεσης της ιστορικής πορείας του Ελληνισμού με τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Να κατανοήσουν, ειδικότερα, την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου με τη συστηματική μελέτη του 20ού αιώνα.

Η σημασία της ιστορικής γνώσης

A. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η μελέτη του παρελθόντος συνέβαλε:

- ✓ στην εξέλιξη των γραμμάτων, των τεχνών
- ✓ στην εξέλιξη των επιστημών
- ✓ στη διάδοση των ιδεωδών του Ολυμπισμού
- ✓ στην εξέλιξη της γλώσσας
- ✓ στην εξέλιξη της οικονομίας και στην αντιμετώπιση των σύγχρονων οικονομικών προβλημάτων (ανεργία, πείνα στον Τρίτο κόσμο κ.ά.)

B. ΑΤΟΜΟ

Πνευματική εξέλιξη

- ✓ Κατανοεί ότι η ιστοριογραφία είναι «ανακατασκευή» του παρελθόντος, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία.
- ✓ Προσεγγίζει κριτικά τα διάφορα είδη ιστορικών πηγών ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται ,κατακτά η ουσιαστική γνώση, απεγκλωβίζεται από προκαταλήψεις και αντιστέκεται στο δογματισμό, στην παραπληροφόρηση και στην προπαγάνδα.
- ✓ Αναπτύσσεται η κριτική σκέψη και ο προβληματισμός, προσφέρονται διδάγματα μέσα από τα αποτελέσματα του φανατισμού, του μίσους και του πνευματικού σκοταδισμού, αποφεύγονται λάθη του παρελθόντος και αποτρέπονται αναχρονιστικές και παρωχημένες αντιλήψεις.
- ✓ Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης που αφορά την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και τη σύνδεση αιτίων και αποτελεσμάτων
- ✓ Αναπτύσσει θετική στάση απέναντι στη σπουδή του παρελθόντος ως παράγοντα απόκτησης αυτογνωσίας και κατανόησης της κοινωνίας.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

- ✓ Συνειδητοποιεί ότι η κατανόηση κάθε κοινωνίας προϋποθέτει τη μελέτη όλων των πτυχών της (πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής, θρησκευτικής κ.λ.π.).
- ✓ Οικοδομεί, μέσα από τη μελέτη του δικού του πολιτισμού, την εθνική και πολιτιστική του ταυτότητα.

Ηθικοποίηση

- ✓ Καλλιεργούνται ιδανικά και υψηλές ηθικές αξίες (ελευθερία, ανθρωπισμός, δικαιοσύνη, αγωνιστικότητα, φιλοπατρία), συνειδητοποιεί το χρέος του απέναντι στους μεταγενέστερους και δίνονται ερεθίσματα για δράση και δημιουργία
- ✓ Αντλεί πρότυπα για αυτοκριτική και αυτογνωσία, ισχυροποιείται το πνεύμα αισιοδοξίας και δημιουργικότητας.

Κοινωνικοποίηση

- ✓ Ενισχύεται η ενότητα και το πνεύμα συνεργασίας και ομοψυχίας των ανθρώπων, διδάσκεται ο σύγχρονος κόσμος για την αξία των νόμων, αναβαθμίζονται οι κοινωνικοί θεσμοί και μπορούν να εκλείψουν ή να περιοριστούν νοσηρά κοινωνικά φαινόμενα.

Πολιτικοποίηση

Με τη διδασκαλία της πολιτικής ιστορίας

- ✓ Αντλεί διδάγματα για τα πολιτεύματα, τους πολιτικούς θεσμούς, την αξία της δημοκρατίας και των κοινωνικών κινημάτων.
- ✓ Η ιστορική μνήμη διδάσκει την αξία του διαλόγου, συνδέει τα άτομα, καλλιεργεί πνεύμα συνεργασίας .
- ✓ Συνειδητοποιεί το άτομο την ατομική και συλλογική ευθύνη για τη δημοκρατική λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας και την πρόοδο του πολιτισμού.
- ✓ Συνειδητοποιεί τον κοινωνικό και πολιτικό του ρόλο, προωθείται η συμμετοχή στα κοινά και με την ανάληψη ευθυνών εδραιώνεται η δημοκρατία.
- ✓ Εδραιώνεται η καλύτερη λειτουργία της δημοκρατίας, εμπνέονται οι πολίτες και συμμετέχουν στα κοινά, αποφεύγονται φαινόμενα πολιτικής αδιαφορίας και έτσι ο πολίτης δεν γίνεται ενεργούμενο στα χέρια λαϊκιστών και δημαγωγών πολιτικών, καθώς γνωρίζει το ρόλο του και τη θέση του στην οργανωμένη πολιτεία, τη δυναμική των κοινωνικών και πολιτικών κινημάτων.

Καλλιέργεια εθνικής συνείδησης

Με τη διδασκαλία της ελληνικής ιστορίας συνειδητοποιεί το άτομο την προσφορά του ελληνικού έθνους στον παγκόσμιο πολιτισμό και διαμορφώνει ανάλογη συνείδηση.

- ✓ Μέσω της επαφής με τις ρίζες του ελληνισμού, ενισχύεται η εθνική συνείδηση και ενδυναμώνεται το εθνικό φρόνημα, ιδιαίτερα σήμερα, που η χώρα μας απειλείται από εθνική αλλοτρίωση σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, στην οποία επικρατούν οι δυτικές αξίες και ο Αμερικάνικος τρόπος ζωής.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

- ✓ Συνειδητοποιεί ότι υπάρχουν πάρα πολλές παραδόσεις και έθιμα στην σημερινή κοινωνία που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαία Ελλάδα. Σημαντικό στοιχείο, σχετικά με την διαχρονικότητα αυτών των εθίμων και παραδόσεων, είναι όχι μόνο η εισχώρηση και διατήρησή τους στη σημερινή κοινωνία, αλλά ότι ακόμα και αρκετές θρησκείες διατήρησαν τα σημαντικότερα από τα έθιμα αυτά και τα οικειοποιήθηκαν.
- ✓ Συνειδητοποιεί την αξία της γλώσσας, τονώνεται η φιλοπατρία και η εθνική αυτογνωσία.
- ✓ Απαλλαγή από φανατισμό, εθνικισμό, προγονοπληξία, αρχαιολατρία

Καλλιέργεια οικουμενικού πνεύματος-διεθνιστικού φρονήματος

Με τη διδασκαλία της παγκόσμιας ιστορίας

- ✓ Η διδασκαλία της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ιστορίας αποκαλύπτει την κοινή πορεία των εθνών, προωθεί τον αλληλοσεβασμό, τη φιλία την ειρήνη.
- ✓ Διαμορφώνει, μέσα από τη μελέτη των επιμέρους πολιτισμών και της συνεισφοράς τους στον παγκόσμιο πολιτισμό, πνεύμα μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού στο διαφορετικό.
- ✓ Καλλιεργείται πνεύμα γόνιμου διεθνισμού

Πως μπορεί να αποκτήσει ενδιαφέρον η διδασκαλία της Ιστορίας;

Βιβλία-αναλυτικό πρόγραμμα

- ✓ Καλογραμμένα βιβλία, συνοπτική αναφορά στρατιωτικών γεγονότων, έμφαση στην ιστορία του πολιτισμού, της κοινωνίας, της πολιτικής, της οικονομίας.
- ✓ Σχολική βιβλιοθήκη με πλούσια και έγκυρη βιβλιογραφία.

Υποστηρικτικό υλικό

- ✓ Χρήση των νέων τεχνολογιών (διαδικτυακή αναζήτηση, εκπαιδευτικά λογισμικά και εργαλεία, διαδραστικοί χάρτες, video με ιστορικό περιεχόμενο, ντοκυμαντέρ, ιστορικά αρχεία της κρατικής τηλεόρασης κ.λπ.) για απόκτηση εικόνων και αναπαράσταση του παρελθόντος
- ✓ Αξιοποίηση γραπτών και εικαστικών πηγών, χαρτών, διαγραμμάτων

Διδακτική

- ✓ Διεπιστημονική/διαθεματική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης (κοινωνιολογία, αρχές οικονομίας, πολιτικές επιστήμες, λογοτεχνία κ.λπ.)
- ✓ Δυναμική επεξεργασία του υποστηρικτικού υλικού, ομαδοσυνεργατική οργάνωση του μαθήματος, ο ρόλος του διδάσκοντος καθοδηγητικός.
- ✓ Εξειδίκευση-επιστημονική κατάρτιση
- ✓ Προώθηση του διαλόγου
- ✓ Συνθετικές εργασίες-μελέτη πηγών
- ✓ Βιωματική προσέγγιση (συνεντεύξεις, θεατρικές παραστάσεις)

Δραστηριότητες

- ✓ Επισκέψεις σε μουσεία, ιστορικούς και αρχαιολογικούς τόπους με ειδική προετοιμασία και κατάλληλη ξενάγηση, συνεργασία με την αρμόδια υπηρεσία του μουσεία.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Γιατί είναι αναγκαία η ιστορική γνώση ειδικά σήμερα;

Η συμβολή της κρίνεται αναγκαία, όχι μόνο γιατί διανοίγει τους παραπάνω ορίζοντες, αλλά κυρίως επειδή η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμούς, έριδες, εθνικισμούς, απομόνωση και εκμετάλλευση λαών, ηθική έκπτωση, πνευματική μονομέρεια, αδιαφορία για τα κοινά κ.λπ.

Η παιδαγωγική αξία της Ιστορίας

Η ελληνική λέξη Ιστορία που έγινε διεθνής, αρχικά εσήμαινε την καθολική γνώση. (Ιστορία ονόμαζε ο Ηράκλειτος την επιστήμη του Πυθαγόρα που ήταν κοσμοαντίληψη και βιοθεωρία μαζί, ένα είδος συνολικής ερμηνείας του σύμπαντος). Και στους χρόνους μας όμως που το περιεχόμενο της ειδικεύτηκε και η λέξη σημαίνει μιαν ορισμένη μάθηση, εκείνη που αντικείμενο της έχει το παρελθόν του ανθρώπου ως όντος κοινωνικού και τη μακρά πορεία του από την πρωτόγονη κατάσταση έως σήμερα, η Ιστορία είναι μια επιστήμη με πολύ μεγάλη έκταση και βαθιά σημασία για τη μόρφωση του νέου.

Στο πρόγραμμα των μαθημάτων, ιδίως στα Γυμνάσια με ανθρωπιστικό χαρακτήρα, έχει (οφείλει να έχει) πρωτεύουσα θέση. Γιατί είναι μάθημα συνθετικό. Ουσιαστικά προς αυτό τείνουν και μέσα στο δικό του πλαίσιο ευυφαίνονται όλες ή τουλάχιστον οι πλείστες μαθήσεις που φιλοδοξεί να προσφέρει στους νέους το σχολείο στην ανώτερη βαθμίδα του. Αφού ένας από τους κύριους σκοπούς της παιδείας είναι να μυήσει τον νέο άνθρωπο στα αγαθά του ανθρώπινου πολιτισμού και να τον κάνει να συνειδητοποιήσει την αξία που έχει ο ίδιος σαν άνθρωπος, εξέχουσα θέση μέσα στο πρόγραμμα πρέπει να έχει το μάθημα που δείχνει παραστατικά τους αγώνες και τις κατακτήσεις του ανθρώπινου γένους και των μεγάλων φυλετικών ομάδων του κατά τη διαδρομή των αιώνων στη σφαίρα και του υλικού, αλλά κυρίως του πνευματικού πολιτισμού.

Εκτός από τη γενικά μορφωτική αξία του, το μάθημα της Ιστορίας έχει και έναν ειδικά φρονηματιστικό σκοπό. Καλλιεργεί, εξευγενίζει, υψώνει την εθνική συνείδηση των νέων, παράλληλα προς το αίσθημα που ολοένα θα αποσαφηνίζεται μέσα τους ότι είναι πολίτες του κόσμου, αλληλέγγυοι με τους συναθρώπους των και συνυπεύθυνοι για το μέλλον και την τύχη της ανθρωπότητας ολόκληρης. Στο Ιστορικό μάθημα θα διδαχτεί ο νέος τη ζωή του έθνους του από τότε που πρωτοεμφανίζεται στον ιστορικό στίβο έως σήμερα, τους μόχθους και τις θυσίες που έκανε για να βεβαιώσει τον εαυτό του, για να αναδείξει την ιδιοτυπία του, για να καλυτερέψει τους όρους και τις μορφές της ύπαρξής του. Εκεί θα γνωρίσει τους εθνικούς άθλους και τις εθνικές δυστυχίες, τους εκλεκτούς ανθρώπους και τα μεγάλα συμβάντα του φυλετικού του παρελθόντος, και συνειδητά πια θα νιώσει να εντάσσεται μέσα στην εθνική του οικογένεια (οι νεκροί είναι τα στηρίγματα και οι συνεκτικοί της δεσμοί περισσότερο από τους ζωντανούς) θα αισθανθεί ότι το ίδιο παρελθόν όπως και η ίδια μοίρα του ενώνει με τους ομοεθνείς του.

Και εδώ ακριβώς θα προσέξει όποιος διδάσκει την Ιστορία στους νέους. Η έξαρση του πατριωτικού φρονήματος και της εθνικής συνοχής δεν συμπίπτει ούτε λογικά ούτε ψυχολογικά με τον σωβινισμό, τον φανατισμό και το μίσος προς τους άλλους λαούς της γης. Οι έννοιες του έθνους και της πανανθρώπινης αλληλεγγύης μπορούν άριστα να συναιρεθούν μέσα στους παιδευτικούς σκοπούς των ορθά

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

νοούμενων ανθρωπιστικών σπουδών. Η ανθρωπότητα δεν είναι αφηρημένο πλάσμα, αλλά ένα συγκεκριμένο σύνολο από εθνικές οικογένειες. Η καθεμιά εργάζεται για το σύνολο αποδοτικά όχι απαρνούμενη την ιδιοτυπία της ή υψώνοντας τον εαυτό της αγέρωχα και καταφρονετικά πάνω από τις άλλες, αλλά ίσα-ίσα καλλιεργώντας τις δικές της δυνάμεις και τις δικές της αρετές, βαθαίνοντας το πνεύμα και εξευγενίζοντας το ήθος της.

Όπως σε τελευταία ανάλυση πρέπει να βυθιστούμε στον ίδιο τον εαυτό μας για να συναντήσουμε, να αισθανθούμε και να εκτιμήσουμε τον «άλλο», έτσι και μέσ' από το έθνος μας, διαμέσου της εθνικής μας συνείδησης συναντούμε, αισθανόμαστε και εκτιμούμε τα άλλα έθνη, την Ιδιοτυπία και την ειδική εισφορά τους στη σφαίρα του πολιτισμού. Μόνο το πάθος και η παρεξήγηση δημιουργούν εδώ αξιοκατάκριτες υπερβολές και θλιβερές συγχύσεις. Πού αν μπορούν σε άλλες εποχές και περιστάσεις να κριθούν με επιείκεια, σήμερα είναι αδικαιολόγητες, αφού όλοι οι λαοί από την εμπειρία του πρόσφατου παρελθόντος, αλλά και του άμεσου παρόντος, έζησαν και ζουν το γεγονός ότι η εύκολη και γρήγορη κυκλοφορία των υλικών και των πνευματικών αγαθών σε όλα τα σημεία του πλανήτη μας έχουν συμπλησιάσει τις πιο μακρινές χώρες και έχουν φέρει σ' επαφή τους πιο απομακρυσμένους πολιτισμούς — σε τέτοιο βαθμό ώστε παρ' όλα τα τραγικά χάσματα και τις αιματηρές διενέξεις του καιρού μας ο σύγχρονος άνθρωπος αισθάνεται την τύχη του στενά δεμένη με τη μοίρα όλου του ανθρώπινου γένους.

Άλλωστε ούτε ο έξαλλος σωβινισμός ούτε ο διεθνισμός που θέλει να θεμελιώσει απάνω στην αποξένωση από την εθνική συνείδηση και Ιστορία, είχαν ποτέ ή μπορούν να έχουν απήχηση στα αισθήματα και στις ιδέες του λαού μας που σεμνύνεται για τους αγώνες και τις θυσίες του, αλλά ποτέ δεν καταφρονεί τούς αντιπάλους, και πολλές φορές έδειξε τη μεγαλοψυχία του απέναντι σ' εκείνους που σκληρά τον εβασάνισαν, χωρίς όμως και να δέχεται την ερμηνεία ότι η αδέλφωση των εθνών πρέπει να εξαγοραστεί με την κάμψη της εθνικής του φιλοτιμίας. Μια φωτισμένη διδασκαλία της Ιστορίας, της παγκόσμιας και της εθνικής, χρέος έχει να προσπαθήσει με λεπτότητα νά κάνει αυτές τις διακρίσεις και να επιμείνει να γίνουν κατανοητές από τους νέους μας, ώστε και νοητικά και συναισθηματικά εγκαίρως να δοθεί σ' αυτούς ο ορθός προσανατολισμός σε τούτο το ζήτημα το τόσο σπουδαίο για τη μόρφωση τους και για τον εθνικό μας πολιτισμό.

(από το βιβλίο του Παπανούτσου "Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα")

Ιστορική γνώση

Η αυριανή επέτειος για το «Όχι» της 28ης Οκτωβρίου 1940 επαναφέρει στο επίκεντρο το θέμα των ιστορικών επετείων και της ιστορικής γνώσης. Πολλοί καταλογίζουν στη νέα γενιά, με έναν ισοπεδωτικό, κατά κανόνα, τρόπο ιστορική άγνοια, αποσιωπώντας ή και παραποιώντας τις αιτίες. Δεν χρειάζεται να εξετάσουμε διεξοδικά πώς μέσα από τις ωραιολογίες των πανηγυρικών της ημέρας και τις τυπικές τελετές, μέσα σε ένα τεχνητό κλίμα εθνικής έξαρσης και ευφορίας που διευκολύνει την έντονη ενεργοποίηση του συναισθήματος και τον παραγκωνισμό της κριτικής σκέψης, οι ιστορικές αλήθειες κλειδώνονται στο χρονοντούλαπο της

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Ιστορίας και αντικαθίστανται από εθνικούς μύθους και στερεότυπα. Από αυτού του είδους τις τελετές ξεχωρίζουν οι παρελάσεις, που σε φανταστικό και πραγματικό επίπεδο αποτελούν μια λατρευτική εκδήλωση του έθνους, που μπορεί δήθεν να μας ενώσει όλους και να μας κάνει να ξεχάσουμε τις ταξικές ή άλλες διαφορές, υπευθυμίζοντας και προβάλλοντας το κοινό ένδοξο παρελθόν και το εθνικό συμφέρον.

Χρειάζεται, όμως, να εξετάσουμε πώς το μάθημα και τα σχολικά βιβλία της Ιστορίας αναπαράγουν τους εθνικούς μύθους και την αμάθεια. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 τα σχολικά βιβλία «εκσυγχρονίζονται» με βάση τις προδιαγραφές της «νέας ευρωπαϊκής σκέψης». Στη θέση των ατελειώτων πολεμικών γεγονότων και εθνικών στερεοτύπων προβάλλεται μια «σούπα ιδεών», όπου το κύριο μπερδεύεται με το δευτερεύον, το αίτιο με το αποτέλεσμα. Αντί της αναγκαίας αφήγησης που έχουν ανάγκη οι μαθητές περιέχονται θραύσματα ιστορικών γνώσεων, με αποτέλεσμα να διαβάζουν τη σελίδα χωρίς να γνωρίζουν πού ακριβώς αυτή εντάσσεται. Άλλωστε, σύμφωνα με τους εκσυγχρονιστές σημασία δεν έχει η εξήγηση του γεγονότος, αλλά το νόημά του. Όχι αυτό που συνέβη (γεγονός, αίτιο, αποτέλεσμα, ένταξή του στον χρόνο), αλλά αυτό που αισθάνεται ο μαθητής (βιωματική προσέγγιση), έτσι ώστε να μην υπάρχει «ιστορική αλήθεια», αλλά «ατομική αλήθεια».

Με δυο λόγια και παρά τις διαφοροποιήσεις που παρουσιάζουν, από τα σχολικά βιβλία της Ιστορίας απουσιάζει το ιστορικό πλαίσιο, οι κοινωνικές συγκρούσεις εξοστρακίζονται, ενώ η συνολική αφήγηση «κόβεται» σε πληροφορίες, εικόνες, αριθμούς και πηγές. Απομένει το απομονωμένο γεγονός, ενώ το «πώς» και το «γιατί» έχουν εξαφανιστεί. Πρόκειται για σπαράγματα-θραύσματα γεγονότων χωρίς συνέχεια. Παράλληλα, έχει διαπιστωθεί και ερευνητικά ότι η «αναγκαστική επικέντρωση της διδασκαλίας στην προετοιμασία των μαθητών για τις εξετάσεις» είναι βασική αιτία για την αδυναμία κατανόησης των ιστορικών γεγονότων. Στο πλαίσιο του εξεταστικοκεντρικού σχολείου κυριαρχεί ο «φετιχισμός του εγχειριδίου» (*text book fetixism*) που οδηγεί στην άκριτη απομνημόνευση. Έτσι, οι μαθητές και οι μαθήτριες βυθίζονται σ' ένα αρχιπέλαγος πληροφοριών, μαχών, χρονολογιών, προσώπων και γεγονότων που διαδέχονται το ένα το άλλο με κινηματογραφική ταχύτητα, αδυνατώντας να διαχωρίσουν το κύριο από το δευτερεύον, το αίτιο από το αιτιατό και να προσεγγίσουν την ιστορική γνώση.

Ειδικότερα, τα μεγάλα γεγονότα του 20ού αιώνα, η Αντίσταση, ο εμφύλιος πόλεμος, το κίνημα της δεκαετίας του 60, το Κυπριακό παρουσιάζονται συνοπτικά και παραποιημένα, απουσιάζει κάθε ουσιαστική αναφορά στον ρόλο του ΕΑΜ, της Αριστεράς και των κοινωνικών κινήματων, ενώ αγιοποιείται η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όσο οι κυρίαρχοι θα επιμένουν να διαμορφώνουν τις σχολικές γνώσεις σύμφωνα με τα συμφέροντά τους, τόσο οι λογαριασμοί για μία Εκπαίδευση που θα μορφώνει και δε θα παραμορφώνει θα παραμένουν ανοικτοί. Και για να θυμηθούμε τον ποιητή: **«Α, φτάνει πια! Πρέπει να λέμε την αλήθεια στα παιδιά».** (Μ. Αναγνωστάκης).

Γ. Καββαδίας, εκπαιδευτικός – ερευνητής, εφ. ΕΘΝΟΣ 27-10 2007

Οι πολιτικές συνέπειες της ανιστορικότητας/Η καλλιέργεια του εθνικισμού

[...]Στα σχολικά βιβλία οι απώλειες και οι ήττες σπάνια αποδίδονται στην απουσία της αρετής της «ομοψυχίας» και πολύ συχνότερα στην υπεροχή των εκάστοτε εκθρών ή και την αγριότητά τους, σε τυχαίες συγκυρίες και στην αδιαφορία των συμμάχων. Δεν εμφανίζεται ποτέ η ευθύνη των εξουσιών που εκπροσωπούν την εθνική ομάδα για την πρόβλεψη της πολεμικής υπεροχής των «άλλων», είτε για την ανεπαρκή προετοιμασία του ελληνικού στρατού προτού εμπλακεί σε πολεμικές περιπέτειες, είτε για την επιδίωξη στόχων που δεν ήταν εφικτοί ή την ελλιπή προσπάθεια δημιουργίας συμμάχων. Στα βιβλία ιστορίας, στη θέση της ανεπαρκούς προετοιμασίας π. χ για τον πόλεμο του 1897, η αιτιολόγηση μονομερώς προβάλλει την υπεροχή και επιθετικότητα των οθωμανικών στρατευμάτων, και για την ήττα στη Μικρασία μονομερώς αποδίδει την καταστροφή στην αγριότητα των Τούρκων και την αδιαφορία των συμμάχων που φρόντιζαν μόνο τα δικά τους συμφέροντα. Σαν να μην είναι δεδομένα τα συμφέροντα των άλλων και κυρίως σαν να μην έχει η ηγεσία της εθνικής ομάδας καμιά απολύτως ευθύνη που δεν έλαβε υπόψη της αυτά τα συμφέροντα, που δεν περιόρισε την παρουσία του ελληνικού στρατού στις περιοχές με ελληνικούς πληθυσμούς, που δεν επιδίωξε συμμαχίες. . . Το έθνος-κράτος εμφανίζεται τραγικό θύμα, απολύτως ανεύθυνο για τη μεγαλύτερη ήττα της ιστορίας του.

Η μοιρολατρία στην οποία οδηγεί αυτή η ιδεολογική κατασκευή πιθανότατα νομιμοποιείται στα μάτια των υπευθύνων για τα σχολικά βιβλία σαν αναγκαίο αποτέλεσμα στο οποίο οδηγεί ο αυτονόητος νόμιμος στόχος του εκπαιδευτικού θεσμού να καλλιεργεί τη **φιλοπατρία** των νέων γενεών. Ωστόσο, η φιλοπατρία που στηρίζεται στην ταύτιση της εθνικής ομάδας με το θύμα της μοίρας ή των άλλων, ελάχιστα μπορεί να συμβάλει στην υπεράσπιση των συμφερόντων της κοινωνίας – πατρίδας τους. Η ταύτιση αυτή εμποδίζει την κατανόηση των κοινωνικών αιτιών που βρίσκονται πίσω από τις κρατικές πολιτικές καθώς και των συχνά εσωτερικών αιτιών που προκαλούν την τάση εκπροσώπων της πολιτικής ηγεσίας να καταφεύγουν στην εθνικιστική μεγαληγορία. Έτσι, καλλιεργείται η **συναίνεση** απέναντι σε τάσεις προς την εθνική **δημαγωγία**, που παρεμποδίζει την κατανόηση των πολιτικών και κοινωνικών αιτιών στα οποία οφείλεται η δημιουργία εθνικιστικών κομμάτων.

Η μοιρολατρία μαζί με την κοινωνική ανισότητα είναι στις σύγχρονες βιομηχανικές μεγαλουπόλεις ανάμεσα στα σημαντικότερα αίτια της βίας, τόσο με την έννοια της εγκληματικότητας όσο και με την έννοια της τρομοκρατίας.

Θέματα και πληροφορίες

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Γιατί η φιλοπατρία που καλλιεργούν τα σχολικά βιβλία με την απουσία ευθύνης του έθνους –θύματος, εντείνει την τάση να νιώθουν οι πολίτες **έρμια** της μοίρας, πράγμα που ενισχύει σε όλα τα πεδία κοινωνικής δράσης την έννοια του ατομικού ενάντια στο κοινό συμφέρον. Επίσης, αναστέλλει τις τάσεις παρέμβασης στα κοινά και συμμετοχής των κοινωνικών ομάδων στη διαμόρφωση των συνθηκών συλλογικής ζωής. Μειώνει την κατανόηση των κοινωνικών αιτιών που παράγουν φαινόμενα βίας, άρα εμποδίζει την ανάληψη ευθύνης και λιγοστεύει τις πιθανότητες να τείνουν οι νέες γενιές προς την κοινωνική δράση με στόχο την αλλαγή της κοινωνίας. Ακόμα, είναι ένα από τα αίτια της καλλιέργειας συναίνεσης προς τις αυταρχικές πολιτικές εκδοχές και τη βία. Ανάλογα με τις συγκυρίες μπορεί να συγκαλύπτει νομιμοποιώντας τις αδικίες του θύματος απέναντι σε «άλλους». Τέλος, ευνοεί τη συναίνεση απέναντι σε τάσεις επιβολής των «σωστών» πολιτικών αντιλήψεων με τη βία και καλλιεργεί στις κοινωνικές ομάδες είτε την αποδοχή ενδεχομένων τάσεων προς την παραβίαση κανόνων του κοινοβουλευτισμού από αυτόκλητους σωτήρες του έθνους, είτε την αναγνώριση του δικαιώματος που αποδίδουν στον εαυτό τους ολιγομελείς ομάδες αυτόκλητων υπερασπιστών του λαού να επιβάλουν με τη βία στο λαό το συμφέρον «του», εκείνο που ο ίδιος ο λαός δεν καταλαβαίνει.

Ίσως το σημαντικότερο είναι ότι η συλλογική ταυτότητα του θύματος στο όνομα της φιλοπατρίας και η ανευθυνότητα του «ανάδελφου» έθνους καλλιεργούν μια εθνική ταυτότητα ανασφαλής, εύθραυστη, αντιφατική και αμφίθυμη.

Άννα Φραγκουδάκη, Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση, εκδ. Αλεξάνδρεια

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

B1. «... η φιλοπατρία που στηρίζεται στην ταύτιση της εθνικής ομάδας με το θύμα της μοίρας ή των άλλων, ελάχιστα μπορεί να συμβάλει στην υπηρετήση των συμφερόντων της κοινωνίας –πατρίδας τους». Να αναπτύξετε τη φράση σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων

B2. Με ποιον τρόπο αναπτύχθηκε η 3^η παράγραφος;

B3. Να βρείτε τις διαρθρωτικές λέξεις της 3^{ης} παραγράφου και να επισημάνετε τη σημασία τους.

B4. Ποιους τρόπους και μέσα πειθούς χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην 1^η παράγραφο;

B5. Να γράψετε ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις λέξεις που ακολουθούν: φιλοπατρία, συναίνεση, δημαγωγία, έρμια

Γ. Παραγωγή λόγου

Να συντάξετε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα στο οποίο να τονίσετε την αξία της διδασκαλίας της ιστορίας στο σχολείο και παράλληλα να διατυπώσετε προτάσεις ώστε το μάθημα να γίνει πιο ενδιαφέρον. (500-600 λέξεις)

Η «κατασκευή»... της Ιστορίας

του Χρήστου Κάτσικα

Είναι γενικά αποδεκτό ότι όταν οι άνθρωποι δεν υπακούουν στην ανάγκη ή στη συνήθεια, το σύνολο των ενεργειών τους είναι συνάρτηση της γνώσης ή «γνώσης» που μεταφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πράξη-παρέμβαση στην κοινωνική πραγματικότητα καθορίζεται σ' ένα μεγάλο βαθμό από τις πληροφορίες που έχουν δεχτεί από το άμεσο κι έμμεσο περιβάλλον, από την οικογένεια, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το σχολείο ειδικά το τελευταίο έχει αποφασιστικό ρόλο στη μετάδοση πληροφοριών λόγω του συνεχούς και οργανωμένου τρόπου μετάδοσης. Σύμφωνα με τον Ε.Α. Ράουτερ, οι πληροφορίες σχηματίζουν κρίσεις και πεποιθήσεις που αποτελούν μέρος του μηχανισμού που κατευθύνει τις ενέργειές μας.

Στο σχολείο ο μαθητής διαμορφώνει τρόπο σκέψης και δράσης ανάλογα με τις πληροφορίες που έχει δεχτεί. Στο μάθημα της Ιστορίας μαθαίνει, εκτός των άλλων, συγκεκριμένες ανθρώπινες ενέργειες που η ίδια η μελέτη τους επηρεάζει τη χαρακτηροδομή του, συνδιαμορφώνει μαζί μ' άλλους παράγοντες την κοινωνική συνείδησή του.

Όταν η κοινωνική πραγματικότητα του μακρινού ή του κοντινότερου παρελθόντος παρουσιάζεται σωστά όπως πραγματικά είναι τότε το μάθημα συμβάλλει στη διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης ικανής να «βλέπει», να κατανοεί, να παρεμβαίνει θετικά. Όταν όμως κυριαρχεί η ιστορική ανακρίβεια, τότε διαμορφώνεται κοινωνική συνείδηση πλανημένη, ανίκανη να σχηματίζει σωστή αντίληψη και κρίση και συνεπακόλουθα σωστή πράξη.

Η Ιστορία αφηγείται ανθρώπινες ενέργειες που σαφώς συνεπάγονται τιμές ή ενοχές για όσους έχουν σχέση μ' αυτές. Με βάση όσα μαθαίνει ο νέος άνθρωπος στο σχολείο, σχηματίζει αξιολογικές κρίσεις για άλλους ανθρώπους, για κοινωνικές ομάδες, στρώματα, τάξεις, σεβασμό και εμπιστοσύνη ή αποστροφή και έχθρα. Τα πράγματα, λοιπόν, είναι σοβαρά και επικίνδυνα. Για ποιους; Μα για όσους (κοινωνικά στρώματα, ομάδες, τάξεις) ήταν απόντες από μεγάλα έργα ή έπαιξαν ρόλο αρνητικό ή θεωρούν ότι η αφήγηση κάποιων γεγονότων δεν ευνοεί τις δικές τους θέσεις, την ιδεολογία τους, τους σκοπούς τους. Αυτοί, λοιπόν, χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους απόκρυψης της ιστορικής αλήθειας, όπως την αποσιώπηση, παραποίηση, παρερμηνεία κ.λπ. Όλα αυτά, σύμφωνα με το επίτιμο μέλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Φανούρη Βώρο, μ' έναν σκοπό: τη δημιουργία πλανημένων κοινωνικών συνειδήσεων που σκέφτονται και ενεργούν σε βάρος των ιδίων τους των συμφερόντων.

Η ιδεολογική χρήση της εικόνας στην Ιστορία

Ποιος Έλληνας, σε όποια ηλικία κι αν βρίσκεται, δεν γνωρίζει να πει δυο λόγια για το «κρυφό σχολειό» ή για το «ξεκίνημα της Επανάστασης στην Αγία Λαύρα στις 25 Μάρτη»; Μπορεί να μη γνωρίζουμε για την τύχη των πρωτεργατών της Επανάστασης, για την εξάρτηση και τους ξένους προστάτες,

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

για την κατάληξη του αγώνα, όμως όλοι μπορούμε εύκολα να αναφερθούμε στα «δύο πιο σημαντικά γεγονότα της Νεώτερης Ιστορίας μας, στο κρυφό σχολειό και στην ευλογία των όπλων στην Αγία Λαύρα από τον Π.Π. Γερμανό, που αποτέλεσε και αφετηρία της Ελληνικής Επανάστασης. Κι αν μας διαφεύγουν κάποιες λεπτομέρειες των βιβλίων, αν έχουμε ξεχάσει τους αναρίθμητους επετειακούς λόγους, σίγουρα έχουμε αποτυπώσει τα πρόσωπα, τις εικόνες από τους γοητευτικούς πίνακες του Γύζη και του Βρυζάκη, που μαζί με τις φωτογραφίες του Κολοκοιτώνη, του Μιαούλη και άλλων, έμειναν ανέπαφοι χαραγμένοι βαθιά στη μνήμη. Η γοητεία της μορφής, η εικόνα λειτουργεί σαν πληροφορία που δεν δέχεται αμφισβήτηση. Η εικαστική τέχνη θεωρείται ανεκτίμητη πηγή για τη ζωή του γεγονότος ή του μύθου, καθώς βοηθάει να γίνει παρόν το περιεχόμενό τους και καθώς αγγίζει την ίδια τη ζωή τους, λειτουργώντας σαν αυτόπτης μάρτυρας.

Για να γράψει κάποιος ιστορία στηρίζεται στις πηγές, στα κάθε λογής κατάλοιπα του παρελθόντος. Οι πηγές για τη μελέτη της Επανάστασης του '21 είναι αρκετά διαφωτιστικές για την Αγία Λαύρα και το Κρυφό Σχολειό (πίνακας 1). Έτσι εύκολα διαπιστώνουμε ότι:

α. Για την Αγία Λαύρα και τον Π.Π. Γερμανό

1 Κανένα δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο της εποχής δεν αναφέρεται σε οποιοδήποτε παρόμοιο γεγονός.

2 Οι Έλληνες και ξένοι ιστοριογράφοι της Επανάστασης αναφέρουν:

* Φιλήμων: «παχυλόν ψεύδος» (Φιλήμονος, Δοκίμιο Ιστορικό Ελληνικής Επανάστασης, τομ. Γ', κβ).

* Σπ. Τρικούπης: «Ψεύδος» (Σπ. Τρικούπη, Ιστορία Ελληνικής Επανάστασης, τομ. Α', σ. 229).

* Φίνλεϋ: «δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια» (Φίνλεϋ, Ιστορία Ελληνικής Επανάστασης, τομ. Α', σ. 217).

3 Ο Π.Π. Γερμανός στα Απομνημονεύματά του, ενώ εξιστορεί με λεπτομέρειες τα πάντα, δεν λέει τίποτε για την Αγία Λαύρα.

4 Καμιά αναφορά δεν υπάρχει πουθενά για την Αγία Λαύρα, τουλάχιστον μέχρι το 1835.

β. Για το Κρυφό Σχολειό

1 Οι Τούρκοι δεν ενδιαφέρονταν για την εκπαίδευση. Τα σχολεία καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας ήταν φανερά και λειτουργούσαν σε αρκετές πόλεις, χωρίς προβλήματα από τους Τούρκους (η Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κωνσταντινούπολη, η Ακαδημία των Κυδωνιών, οι Σχολές της Πάτμου, των Ιωαννίνων, του Άθω, της Σμύρνης, της Αθήνας, της Δημητσάνας, της Ζαγοράς, το Γυμνάσιο Χίου κ.λπ.) Δεν υπήρχε, λοιπόν, λόγος για κρυφά σχολεία. Καμιά ιστορική μαρτυρία της εποχής δεν κάνει λόγο για κρυφά σχολεία ή για απαγόρευση της λειτουργίας σχολείων από τους Τούρκους.

Είναι φανερό ότι οι λογαριασμοί για μια παιδεία που θα μορφώνει και δεν θα παραμορφώνει παραμένουν ανοικτοί...

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Α. Να γραφεί η περίληψη του κειμένου (100 λέξεις περίπου)

Β1. «Αυτό σημαίνει ότι ...μέσα μαζικής ενημέρωσης, το σχολείο κ.λ.π.» Να αναπτύξετε το περιεχόμενο του αποσπάσματος της 1^{ης} παραγράφου. (80-90 λέξεις)

Β2. Ποιους τρόπους και μέσα πειθούς αξιοποιεί ο συγγραφέας στην 4^η παράγραφο του κειμένου;

Γ. Με αφορμή το κείμενο που διαβάσατε να γράψετε ένα κείμενο για το περιοδικό του σχολείου σας, στο οποίο να αναφερθείτε στο ρόλο της ιστορίας τόσο για την κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίηση των νέων, όσο και για τη διαμόρφωση μιας συνειδητής στάσης απέναντι στη σύγχρονη πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης και της πολυπολιτισμικότητας.